

ANLATIM BOZUKLUKLARI

Duygu ve düşüncelerimizi karşımızdakine aktarırken kurduğumuz cümlelerin açık ve anlaşılır olması, gereksiz unsurlar taşıması, çelişkili anlatımlardan uzak olması ve dil bilgisi açısından doğru olması gerekir. Cümlelerimiz bu özellikleri taşımadığında, anlatım bakımından bozuk olur; iletişim tam olarak gerçekleşmez.

Anlatım bozuklukları, anlamsal (anlama dayalı) bozukluklar ve yapısal (yapıya dayalı) bozukluklar olmak üzere iki temel başlıkta incelenir:

1. ANLAMSAL (ANLAMA DAYALI) ANLATIM BOZUKLUKLARI

1.1. GEREKSİZ SÖZCÜK KULLANILMASI

İyi ve sağlam bir cümlede gereksiz sözcük bulunmaz. Cümlede gereksiz sözcüğün kullanılması, anlatım bozukluğuna yol açar. Cümlede düşüncenin belirtilmesinde belli bir görevi olmayan sözcükler gereksizdir. Bu tür sözcükler, cümleden çıkarılmalıdır.

Bunu şöyle yapabiliriz:

Bir sözcük cümleden çıkarıldığında, cümlenin anlam ve anlatımında bir bozulma, daralma olmuyorsa, o sözcük gereksizdir. Çıkarıldığında cümlenin anlamı ve anlatımı bozuluyorsa, o sözcük gereklidir.

Gereksiz sözcük kullanımından kaynaklanan anlatım bozuklukları, eş anlamlı kelimelerin bir arada kullanılması ve anlamca birbirini kapsayan kelimelerin bir arada kullanılması olmak üzere iki şekilde oluşur.

1.1.1. Eş Anlamlı Sözcüklerin Bir Arada Kullanılması

Bu tür anlatım bozuklukları aynı anlama gelen sözcüklerin veya söz gruplarının aynı cümle içerisinde kullanılmasıyla oluşur.

Örnek

"Bari hiç olmazsa sen yanımızda kal." cümlesinde "bari" ve "hiç olmazsa" sözcükleri aynı anlama gelmektedir. Bu iki sözcük de aynı anlama geldiğine göre, cümlede ikisinin bulunmasına gerek yoktur. Demek ki biri gereksiz kullanılmıştır. Bu durumda cümleyi "Bari sen yanımızda kal." ya da "Hiç olmazsa sen yanımızda kal." şeklinde kurabiliriz.

"Yetkililer hâlâ bir açıklama yapmadı henüz." cümlesinde "hâlâ" ve "henüz" sözcükleri eş anlamlıdır. İki sözcük de "şimdiye kadar" anlamındadır, iki sözcük de aynı anlamı karşıladığına göre, biri gereksizdir, çıkardığımızda cümlenin anlamında bir daralma olmaz. O hâlde cümleyi iki şekilde oluşturabiliriz: "Yetkililer hâlâ bir açıklama yapmadı.", "Yetkililer bir açıklama yapmadı henüz."

1.1.2. Anlamca Birbirini Kapsayan (İçeren) Sözcüklerin Bir Arada Kullanılması

Bazen cümlede aynı anlama gelen sözcükler kullanılmaz. Anlamca birbirini kapsayan sözcükler kullanılabilir. Bir sözcüğün ifade ettiği anlam, diğer sözcük içinde olduğundan, bu tür ifadeler de anlatım bozukluğuna yol açar.

ANLATIM BOZUKLUKLARI

Örnek

"Kardeşim soruları hemen çözüverdi." cümlesinde böyle bir kullanım söz konusudur. "Hemen" ile "çözüverdi" sözcükleri eş anlamlı değildir. Ancak "çözüverdi" eyleminde "tezlik, hemen yapma" anlamı vardır. Eylemde bu anlam olduğuna göre cümlede tekrar "hemen" sözcüğünün kullanılmasına gerek yoktur: "Kardeşim soruları çözüverdi."

"Okula her gün iki kilometre yaya yürüyerek giderdi." cümlesinde "yaya" ve "yürüyerek" sözcüklerinin birlikte kullanılması anlatım bozukluğuna yol açmıştır. Çünkü "yürümek" sözcüğünde "yaya" anlamı zaten vardır. Öyleyse cümleyi şöyle söyleyebiliriz: "Okula her gün iki kilometre yürüyerek giderdi."

1.2. ANLAMCA ÇELİŞEN SÖZCÜKLERİN KULLANILMASI

İyi bir cümle, karşıladığı yargıyı tam olarak anlatmalıdır. Yani cümleden bir anlam çıkarılmalıdır. Böyle olmaz da cümle çeşitli anlamlara gelirse; hem öyle bir anlam, hem böyle bir anlam çıkarsa ve birden çok yoruma yol açarsa, o cümlede çelişkili anlatım söz konusudur. İyi bir cümle açık olmalıdır. Cümledeki açıklık ise anlamın kolayca anlaşılır olması demektir. Anlamca birbiri ile uyuşmayan sözcüklerin bir arada kullanılması, cümlede çelişkili ifadenin doğmasına neden olur.

Örnek

"Tam üç yıla yakın bir zaman insanlık dramı yaşandı burada." cümlesinde çelişkili bir anlatım söz konusudur. Bu cümlede "tam" ve "üç yıla yakın bir zaman" sözleri çelişkili anlatıma yol açmıştır. Cümlelerin doğru kullanımı şöyle olmalıdır: "Üç yıla yakın bir zaman, insanlık dramı yaşandı burada."

"Elbette Selim de ağabeyleri ile gitmiş olabilir." cümlesinde "gitmiştir" mi, yoksa "gitmiş olabilir" mi anlatılmak isteniyor. Yani cümlede ya kesinlik ya da ihtimal anlamı olmalıdır. Cümlede ikisi de olduğundan çelişkili anlatım söz konusu. Bu cümle iki şekilde düzeltilebilir: "Elbette Selim de ağabeyleri ile gitmiştir." "Selim de ağabeyleri ile gitmiş olabilir."

1.3. SÖZCÜĞÜN YANLIŞ ANLAMDA KULLANILMASI

Sözcüklerin karşıladığı anlam iyi bilinmelidir. Bu olmazsa, anlatmak istediğimiz düşünce ile ortaya çıkan düşünce farklı olur. Bu nedenle konuşurken ya da yazarken, düşüncelerimizi tam ifade edecek sözcükleri kullanmalıyız. Aksi hâlde düşüncelerimizi iyi anlatamayız, hatta sözümüz yanlış anlaşılabilir.

Örnek

"Türkiye'de birçok göl kuraklık tehlikesi yaşıyor." cümlesinde "kuraklık" sözcüğü yanlış kullanılmıştır. Çünkü bu sözcük "toprak için nemi olmayan, çorak" anlamında kullanılır. Cümlede ise topraktan değil, gölden söz edilmiş. Öyleyse göllerde suyun çekilmesi söz konusu olabilir. Bu da "kuruma" sözcüğü ile anlatılabilir. Bu durumda cümlelerin doğru şekli şöyle olacaktır: "Türkiye'de birçok göl kuruma tehlikesi yaşıyor."

"Öğretmen, konuyu en ayrımına kadar anlatmıştı." cümlesinde "ayrım" sözcüğü yanlış kullanılmıştır. "Ayrım" sözcüğünde "başkalık, fark" anlamı vardır. Cümlede anlatılmak istenen bu

ANLATIM BOZUKLUKLARI

anlam değildir. Konunun detaylarının da anlatıldığı anlamı verilmek isteniyor cümlede. Bu anlam "ayrıntı" sözcüğü ile sağlanabilir. Demek ki "ayrıntı" sözcüğü yerine "ayrım" sözcüğü kullanılarak yanlışlık yapılmıştır: "Öğretmen konuyu en ayrıntısına kadar anlattı."

1.4. SÖZCÜĞÜN YANLIŞ YERDE KULLANILMASI

Cümledeki sözcüklerin yerinde kullanılmaması, söylenmek istenenin karşısı bir anlamın ortaya çıkmasına ya da cümlemin anlaşılmasına yol açar.

Örnek

"Yeni okula geldim ki ders zili çaldı." cümlesinde "yeni" sözcüğü yanlış yerde kullanıldığından cümlemin anlamı da bozulmuştur. Cümlede anlatılmak istenen "okulun yeniliği" değildir. Aslında birinin "okula vardığı sırada" zilin çalması anlatılmak istenmiştir. Öyleyse cümlemin doğru şekli şöyle olmalıdır: "Okula yeni geldim ki ders zili çaldı."

"Çok sınıfta duran öğrencilerin elbette canı sıkılır." cümlesinde "çok" sözcüğünün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. Bu cümlede "çok" sözcüğü "sınıf" sözcüğünden önce kullanıldığı için sanki öğrenciler değişik sınıflarda bulunmuşlar da onun için sıkılmışlar anlamı çıkmıştır. Hâlbuki cümlede öğrencilerin bir sınıfta "uzun süre bulunması" anlatılmak istenmiş. Cümlemin doğru şekli şöyle olmalıdır: "Sınıfta çok duran öğrencinin elbette canı sıkılır."

1.5. DEYİMİN YANLIŞ ANLAMDA KULLANILMASI

Deyimler, dilin anlatım gücünü ve söyleyiş güzelliğini zenginleştiren unsurlardır. Deyimler, kısa ve özlü sözlerdir. Deyimlerin kalıplaşmış anlamları vardır ve deyimler bu kalıplaşmış anlamları çerçevesinde kullanılır. Kalıplaşmış belli bir anlamı karşılayan deyimmin başka bir anlamda kullanılması, anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnek

"Onun bize yaptığı iyiliklere hep göz yumduk." cümlesinde "göz yummak" deyimini yanlış anlamda kullanılmıştır. Bu, "kusurlarını hoş karşılamak, görmezlikten gelmek" anlamında bir deyimdir. Yukarıdaki cümlede ise "kusur" yok, bir kişinin iyilikleri var. Bu nedenle "göz yummak" deyimini yanlış kullanılmıştır: "Onun bize yaptığı iyiliklere minnettar kaldık."

"Müfettişlerin geleceğini öğrenen müdürün etekleri zil çalıyordu." cümlesinde "etekleri zil çalmak" deyiminin yanlış kullanılmasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. "Etekleri zil çalmak", çok sevinmek, işleri yolunda olmak anlamında bir deyimdir. Bu deyimmin yerine "etekleri tutuşmak" deyiminin kullanılması gerekir. "Etekleri tutuşmak" çok heyecanlanmak anlamında bir deyimdir. Doğrusu: "Müfettişlerin geleceğini öğrenen müdürün etekleri tutuştu."

1.6. ANLAM BELİRSİZLİĞİ

Kişilerden ya da onlarla ilgili durumlardan söz ederken, o kişilerin yerini tutan zamirleri kullanmayız. Bundan dolayı cümlede kişi bakımından bir belirsizlik ortaya çıkar. Anlam belirsizliği dediğimiz bu ifade bozukluğunu gidermek için cümlede sözünü ettiğimiz kişinin yerini tutacak zamiri mutlaka kullanmalıyız.

ANLATIM BOZUKLUKLARI

Örnek

"Okula gitmediğini bugün öğrendim." cümlesinde böyle bir bozukluk vardır. Bu cümlede kişi zamiri kullanılmadığı için "kimin okula gitmediği" tam olarak bilinmiyor: O mu, sen mi? Çünkü cümle; "Onun okula gitmediğini bugün öğrendim." ya da "Senin okula gitmediğini bugün öğrendim." olabilir. Bu nedenle kişi kavramının net olması için cümleye kişi zamiri mutlaka getirilmelidir.

"Kardeşini okulda göremedim." cümlesinde de anlam belirsizliği vardır. Bu cümlede kimin kardeşinden söz edildiği belli değildir. Bunu engellemek için kişi zamiri cümleye getirilmelidir: "Senin kardeşini bugün okulda göremedim.", "Onun kardeşini bugün okulda göremedim."

UYARI

Anlam belirsizliği sadece kişi zamininin kullanılmaması ile ilgili değildir. Anlam belirsizliği noktalama yanlışlığından da kaynaklanabilir.

Örnek

"Gazeteci bayanın sözlerini dikkatle dinledi." cümlesinde anlamca bir belirsizlik vardır. Çünkü cümlede sözleri dinleyen "gazeteci" mi, yoksa "bayan" mı olduğu belli değildir. Bu belirsizliği "gazeteci" sözünden sonra cümleye virgül (,) getirerek giderebiliriz: "Gazeteci, bayanın sözlerini dikkatle dinledi."

1.7. MANTIK VE SIRALAMA YANLIŞLIĞI (HATASI)

Cümlede verilen kavramların önem sırasının karıştırılması ya da cümlenin mantık açısından yanlış oluşturulması sonucunda ortaya çıkan anlatım bozukluklarıdır.

Örnek

"İlk kez gerçekleşen gösteriye katılım rekor düzeydeydi." cümlesinde mantık hatası yapılmıştır çünkü ilk kez yapılan bir gösteriye gelen izleyici sayısının, rekor düzeyde olup olmadığı bilinemez.

"Bırak patates doğramayı, yemek bile yapamaz o." cümlesinde sıralama hatası vardır. Yemek yapmak, patates doğramaktan daha zor ve üst düzey bir eylemdir. Bu yüzden "patates doğramayı" sözüyle "yemek bile yapamaz" sözü yer değiştirmelidir: "Bırak yemek yapmayı, patates bile doğrayamaz o"

ANLATIM BOZUKLUKLARI

2. YAPISAL (YAPIYA DAYALI) ANLATIM BOZUKLUKLARI

2.1. ÖZNE-YÜKLEM UYUMSUZLUĞU

Özne - yüklem uyumsuzluğu kişi bakımından, tekillik-çoğulluk bakımından ve özne eksikliği bakımından olmak üzere üç grupta incelenir:

2.1.1. Kişi Bakımından Uyumsuzluk

İyi bir cümlede özne ve yüklem arasında kişi bakımından uyum olmalıdır.

KURAL Özne birinci tekil, ikinci tekil veya üçüncü tekil (ben, sen, o) ise yüklem birinci çoğul kişiye göre çekimlenmelidir.

Örnek

Ben ve Ayhan buraya daha önce gelmişti." cümlesinde özne ile yüklem arasında uyumsuzluk söz konusu. Özne 1. çoğul olduğuna göre yüklem de birinci çoğul olması gerekir: "Ben ve Ayhan buraya daha önce gelmiştik."

Bu kural tekil kişiler için olduğu gibi çoğul kişiler için de geçerlidir.

Örnek

Ben ve arkadaşlarım burayı seviyoruz.

Ben ve o bu sabah İzmir'e gideceğiz.

Sen ve kardeşin bu ödevi bitirmelisiniz.

2.1.2. Tekillik-Çoğulluk Bakımından Uyumsuzluk

Özne ile yüklem arasında belli bir uyum söz konusudur. Özne insan ve çoğul ise yüklem tekil ya da çoğul olabilir. Ancak insan dışındaki varlıkların (hayvan, bitki, kavramlar...) çoğul şekilleri özne olduğunda yüklem daima tekil olur.

Örnek

Çocuklar bahçede top oynuyorlar.

Öğretmenler, öğrencilerinin iyiliğini ister.

Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi özne insan ve çoğulken yüklem çoğul ya da tekil olabiliyor.

Diğer bütün durumlarda yüklem her zaman tekil olur:

Kuşlar ne de güzel uçuyorlar. (yanlış)

Kuşlar ne de güzel uçuyor. (doğru)

Ağaçlar çiçek açmışlar. (yanlış)

Ağaçlar çiçek açmış. (doğru)

Gözlerim yakını iyi görmüyorlar. (yanlış)

Gözlerim yakını iyi görmüyör. (doğru)

2.1.3. Özne Eksikliği Bakımından Uyumsuzluk

Özne ile yüklem arasında tekillik, çoğulluk ve kişi uyumsuzluğunun yanında, özne eksikliği de anlatım bozukluğuna yol açar. Özne, cümlenin temel ögesidir. Yüklemde bildirilen iş, oluş ya da hareketi yapan durumundadır. Yüklemdeki eyleme göre öznenin olmaması ya da

ANLATIM BOZUKLUKLARI

bir öznenin birden fazla yükleme bağlanması anlatım bozukluğuna yol açar. Bu, daha çok sıralı ve bağlı cümlelerde karşımıza çıkan bir bozukluktur.

Örnek

"Bir milletin dili ve edebiyatı hür olmadıkça yükselemez." cümlesinde özne eksikliğinden kaynaklanan bir bozukluk söz konusudur. Bu cümlede özne belirtilmemiş, bu da ifadeyi eksik bırakmıştır. Cümleye özne getirilerek bozukluğu giderebiliriz: "Bir milletin dili ve edebiyatı hür olmadıkça o millet yükselemez." Bu cümle başka şekilde de düzeltilebilir: "Bir millet, dili ve edebiyatı hür olmadıkça yükselemez."

"Herkes ondan nefret ediyor, onun yüzünü bile görmek istemiyordu." cümlesinde "herkes" öznedir. Bu özne "nefret ediyor." ve "görmek istemiyordu." Yüklemlerine bağlanamadığından bozukluk meydana gelmiştir. "Herkes ondan nefret ediyor." doğru. Ama: "Herkes onun yüzünü bile görmek istemiyordu." cümlesinde "herkes" öznesi "görmek istemiyordu" yüklemine bağlanamıyor. Bu nedenle ikinci cümleye özne getirilmeli, ifade düzeltilmelidir: "Herkes ondan nefret ediyor, hiç kimse onun yüzünü bile görmek istemiyordu."

2.2. EKLERLE İLGİLİ YANLIŞLAR

Cümlede eklerin eksik ya da fazla kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnek

"Biz okumasını sevmeyen bir milletiz." cümlesinde "okumasını" sözcüğünde iyelik eki gereksiz ve yanlış kullanılmıştır. Cümlelerin doğrusu: "Biz okumayı sevmeyen bir milletiz." olmalıdır.

"Hayat kimine mutluluk verdiğini, kimini mutsuz ettiğini görüyoruz." cümlesinde ilgi eki eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. Çünkü cümlede "verdiğini" sözcüğüne sorduğumuz "kimin verdiğini" sorusuna cevap alamıyoruz. "Hayat" sözcüğüne "-ın" ilgi eki getirilirse bu cümledeki anlatım bozukluğu giderilir: "Hayatın kimine mutluluk verdiğini, kimini mutsuz ettiğini görüyoruz."

2.3. ÖGE EKSİKLİĞİ

Cümlede kullanılması gereken bir ögenin bulunmaması, anlatım bozukluğuna yol açar. Cümlelerin temel ögeleri özne ve yüklem eksikliğini işlediğimizden, burada nesne ve dolaylı tümleş eksikliği üzerinde duracağız. Öge eksikliği sıralı ve bağlı cümlelerde karşımıza çıkar. Genellikle ortak kullanılan ögelerin yükleme bağlanamamasından kaynaklanır.

Örnek

"Ben öğretmenime inanır ve severim." cümlesinde "öğretmenime" dolaylı tümlecinin "inanır ve severim" yüklemlerine bağlanmak istenmesi anlatım bozukluğuna yol açmıştır. "Ben öğretmenime inanırım." olur; ama "Ben öğretmenime severim." olmaz. Bu nedenle ikinci cümleye "nesne" getirilerek bozukluk giderilebilir: "Öğretmenime inanır, onu severim."

"Neden en çok şairlere kızarlar, korkarlar." cümlesinde dolaylı tümleş eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. Bu cümledeki "şairlere" dolaylı tümleci "kızarlar"

ANLATIM BOZUKLUKLARI

yüklemine bağlanabiliyor; ama "korkarlar" yüklemine bağlanamıyor. Bu nedenle ikinci cümleye dolaylı tümleş getirilmelidir: "Neden en çok şairlere kızarlar, şairlerden korkarlar."

2.4. YÜKLEM EKSİKLİĞİ

Sıralı ve bağlı cümlelerde iki cümlemin bir yükleme bağlanması sonucu anlatım bozukluğu meydana gelir. Yüklem eksikliği, bazen ikinci bir eylemin kullanılmaması ya da ek eylemin ortak kullanılması ile oluşur.

Örnek

"Beşiktaş iskelesine geldiğimizde o işine, ben evime gittim." cümlesinde "yüklem" eksikliği anlatım bozukluğuna yol açmış. Her iki cümleyi "gittim" yüklemine bağlayamayız. "Ben gittim" olur ama "o gittim" olmaz. Bu nedenle cümledeki yüklem eksikliğini giderirsek cümle anlamlı hâle gelir: "Beşiktaş iskelesine geldiğimizde o işine gitti, ben evime gittim."

"İyi biri olduğundan dün de, bugün de kuşkuya düşmüyorum." cümlesinde yüklem eksikliği bozukluğa yol açmıştır. Evet, "bugün kuşkuya düşmüyorum" ifadesi doğru, ama "dün düşmüyorum" yanlıştır. Bu nedenle cümleye yüklem getirilmelidir: "İyi biri olduğundan dün de kuşkuya düşmedim, bugün de düşmüyorum."

2.5. TAMLAMA YANLIŞLARI

Çoğunlukla ad ve sıfatların aynı tamlanana bağlanması sonucu oluşan bir anlatım bozukluğudur. Bu nedenle isimlerle sıfatların aynı tamlanana bağlandığı kullanımlara dikkat etmek gerekir.

Örnek

"Özel ve kamu kuruluşları iki gün tatil edildi." cümlesinde "kamu kuruluşları" ifadesi doğrudur. Çünkü bu, isim tamlamasıdır. Ancak "özel" sözcüğü "kuruluşları" tamlananına bağlanamaz. Çünkü "özel" sözcüğü sıfattır. Bu nedenle "özel kuruluşları" ifadesi yanlıştır. Cümledeki bozukluğu gidermek için "özel" sözcüğünden sonra "kuruluşlar" sözü getirilmelidir: "Özel kuruluşlar ve kamu kuruluşları iki gün tatil edildi."

"Derste belgisiz ve işaret sıfatlarını işledik." cümlesinde "belgisiz" sözcüğü sıfat, "işaret" sözcüğü ise isimdir. Hem sıfatın hem ismin aynı tamlanana (sıfatları) bağlanması anlatım bozukluğuna yol açmıştır. Bu bozukluğu gidermek için "belgisiz" sözcüğünden sonra "sıfatlar" sözcüğünü getirmek gerekir: "Derste belgisiz sıfatları ve işaret sıfatlarını işledik."

UYARI

Dilimizde çokluk anlamı taşıyan belgisiz sıfat tamlamalarındaki isimler çokluk eki almaz.

Örnek

"Burada insanı şaşkına çeviren birçok güzellikler var." cümlesinde "birçok güzellikler" belgisiz sıfat tamlamasındaki "güzellikler" sözcüğünde "-ler" eki gereksiz kullanılmıştır. Çünkü "birçok" sözünde zaten çokluk anlamı vardır. Cümlemin doğrusu: "Burada insanı şaşkına çeviren birçok güzellik var." şeklinde olmalıdır.

ANLATIM BOZUKLUKLARI

2.6. BAĞLAÇ YANLIŞLARI

Bağlaçlardan bazıları olumlu ve olumsuz yargıları birbirine bağlar. Bu duruma uymayan kullanımlarda anlatım bozukluğu meydana gelir.

Örnek

"Ahmet Bey oğlunu çok seviyor fakat bir dediğini iki etmiyordu." cümlesinde "fakat" kullanılması doğru değildir. "fakat" bağlacı bir olumlu yargıyla bir olumsuz yargıyı birbirine bağlar. Bu cümlede ise ik yargı da olumludur. Bu yüzden "fakat" çıkarılmalı, yerine "ayrıca" bağlacı kullanılmadır: "Ahmet Bey oğlunu çok seviyor ayrıca bir dediğini iki etmiyordu."

"Ben yarın dışarı çıkamam, ama evde yapılacak bir sürü işim var." cümlesinde "ama" kullanılması doğru değildir. "Ama" cümleden atılmalı ya da yerine "çünkü" getirilerek şu şekilde kurulmalıdır: "Ben yarın dışarı çıkamam, çünkü evde yapılacak bir sürü işim var."

2.7. ÇATI UYUMSUZLUĞU

Cümledeki eylem ve eylemsilerin (fiilimsilerin) çatı yönünden uyuşmaması anlatım bozukluğu nedenidir.

Örnek

"Güzel elbiseler giyip düğüne gidildi." cümlesinde "giyip" fiilimsisi "etken" çatılı iken "gidildi" fiili "edilgen" çatılıdır. Cümlede fiilimsi ile fiil arasında çatı uyumsuzluğu bulunmaktadır. Bu durum anlatım bozukluğuna yol açmıştır. Bu durumun düzeltilmesi için cümlelerin şu şekilde olması gerekir: "Güzel elbiseler giyilip düğüne gidildi."

"Onu telefonla arayıp dışarı çıkıldı." cümlesinde de "arayıp" fiilimsisi "etken" çatılı iken "çıkıldı" fiili "edilgen" çatılıdır. Bu cümledeki anlatım bozukluğunun düzeltilmesi için cümlelerin şu şekilde olması gerekir: "Onu telefonla arayıp dışarı çıktı."

2.8. EK FİİL EKSİKLİĞİ

Yüklemi isim soylu olan sözcüklerde yüklemelerden biri olumlu, diğeri olumsuz anlam taşıyabilir. Bu durumda ek eylemin eksik olması anlatım bozukluğuna neden olur.

Örnek

"Oda arkadaşlarımdan biri kurnaz, diğeri kurnaz değildi." cümlesinde birinci cümlemin yüklemine ek fiil getirilmemesi nedeniyle anlatım bozukluğu meydana gelmiştir. Bunun giderilmesi için cümle şu şekilde olmalıdır: "Oda arkadaşlarımızdan biri kurnazdı, diğeri kurnaz değildi."

"Çocuklar çok çalışkan ama umutlu değildi." cümlesinde de yine ek fiilin kullanılmamasından kaynaklanan anlatım bozukluğu görülmektedir. Cümlelerin doğru biçimi şu şekildedir: "Çocuklar çok çalışkandı ama mutlu değildi."